

Socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten

Socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext.....	7
2.1	Förslag till lag om ändring i kommunalskatte- lagen (1928:370)	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	8
3	Socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten.....	11
3.1	Omfattning/ändamål.....	11
3.2	Allmän tilläggspension, ATP.....	11
3.3	Delpensionsförsäkringen.....	12
3.4	Arbetskadeförsäkringen.....	13
Bilaga	Försäkringsersättningar och vissa bidrag inom Socialdepartementets område – översikt av utgifter och finansiering	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

---

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i kommunal- skattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs att punkt 1 av anvisningarna till 48 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

Anvisningar till

48 §

1¹.

Vid tillämpningen av 48 § 4 mom. och denna anvisningspunkt iakttas följande. Som folkpension räknas inte barnpension eller vårdbidrag. Folkpension skall anses utgöra en inte obetydlig del av den skattskyldiges inkomst, om den uppgått till minst 6 000 kronor eller minst en femtedel av den sammanräknade inkomsten. Som folkpension behandlas även tilläggspension i den mån den enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott föranlett avräkning av pensionstillskott. Ålders-, förtids- eller efterlevandepension, som betalas ut enligt utländsk lagstiftning om social trygghet och utgår enligt grunder som är jämförbara med vad som gäller för folkpension, skall behandlas som folkpension om skattskyldighet för utbetalningen föreligger i Sverige. Har folkpension enligt bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring samordnats med yrkesskadelivränta eller annan i nämnda lagrum angiven livränta skall vid tillämpning av första, andra respektive tredje stycket första meningen b det särskilda grundavdraget beräknas med ledning av den folkpension som skulle ha utgått om sådan samordning inte skett.

För gift skattskyldig uppgår det särskilda grundavdraget till 134,0 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring, minskat enligt tredje stycket samma lagrum. För övriga skattskyldiga uppgår avdraget till 151,5 procent av sistnämnda belopp. Avdrag med 151,5 procent av sistnämnda belopp tillkommer också gift skattskyldig, som under någon del av beskattningsåret uppburit folkpension som tillkommer ogift.

Det särskilda grundavdraget får dock inte överstiga

a) för skattskyldig som vid utgången av året före beskattningsåret och utgången av beskattningsåret uppbur folkpension samt under hela beskattningsåret bott i Sverige: summan av uppbyggnaden sådan pension som enligt fjärde stycket reducerar det särskilda grundavdraget samt

¹ Senaste lydelse 1995:1521.

b) för skattskyldig som inte avses i a eller som under beskattningsåret uppburit folkpension i form av förtidspension, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ålderspension enligt lagen om allmän försäkring eller som avlidit: uppburen folkpension och pensionstillskott som uppburits enligt 2 § eller 2 a § lagen om pensionstillskott. För skattskyldig som har livränta som avses i första stycket sista meningen tillämpas i stället för bestämmelsen i föregående mening a bestämmelsen i föregående meningen b om det är till fördel för den skattskyldige.

Det särskilda grundavdraget reduceras med 65 procent av den del av uppburen pension som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet. Pension som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring eller från pensionsspar-konto reducerar dock inte det särskilda grundavdraget.

Det särskilda grundavdraget reduceras med 65 procent av den del av uppburen pension som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet. För skattskyldig som förutom folkpension i form av förtidspension uppburit livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring skall erhållen livränta likställas med pension. Pension som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring eller från pensionssparkonto reducerar inte det särskilda grundavdraget.

För den som vid utgången av året före beskattningsåret inte uppbär folkpension reduceras det särskilda grundavdraget i stället med 65 procent av den del av taxerad inkomst som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet. Oavsett vad som i det föregående sagts om reducering föreligger alltid rätt till särskilt grundavdrag med så stort belopp som den skattskyldige skulle ha fått i grundavdrag enligt 48 § 2 eller 3 mom. om dessa bestämmelser i stället hade tillämpats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 och tillämpas första gången vid 1999 års taxering.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

Rätt till tilläggspension i form av ålderspension tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller sextiofem år, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre år.

FÖRESLAGEN LYDELSE

12 kap.
1 §²

En försäkrad har, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats henne eller honom för minst tre år, rätt till tilläggspension i form av ålderspension från och med den månad, då han eller hon fyller sextiofem år.

Uttag av ålderspension får begränsas till att avse tre fjärdedelar, hälften eller en fjärdedel av pensionen.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1992:1702.

På särskild framställning av försäkrad *utgår*, under *förutsättning* som i första stycket *sägs*, ålderspension för tid före den månad, *varunder han* fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår *sextio* års ålder. Pension enligt vad nu sagts *må ej utgå* till försäkrad, som *äger komma i åtnjutande* av folkpension enligt 6 kap. 1 § tredje stycket, med mindre *han tillika* gör motsvarande framställning enligt nämnda lagrum.

På särskild framställning av *en* försäkrad *får*, under *de förutsättningar* som *anges* i första stycket, ålderspension *utges* för tid före den månad, *då den försäkrade* fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han *eller hon* uppnår *sextioett* års ålder. Pension enligt vad *som* nu sagts *får inte utges* till *en* försäkrad, som *har rätt till* folkpension enligt 6 kap. 1 § tredje stycket, med mindre *den försäkrade* gör motsvarande framställning enligt nämnda lagrum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998. Äldre bestämmelser skall dock tillämpas för personer födda år 1937 eller tidigare.

3 Socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten

3.1 Omfattning/ändamål

Huvuddelen av socialförsäkringssektorn redovisas på statsbudgeten. Vid sidan av statsbudgeten finns dock den allmänna tilläggs pensionen (ATP), delpensionen samt arbetsskadeförsäkringen.

Dessa tre försäkringsgrenar finansieras med socialavgifter och med avkastning från respektive fond.

Med anledning av lagen (1996:1059) om statsbudgeten aviserades i 1997 års ekonomiska vårproposition en översyn av nuvarande fonder inom respektive departementsområde. Regeringen gör bedömningen att principerna i lagen om statsbudgeten även skall gälla för de delar av socialförsäkringssektorn som ligger vid sidan av statsbudgeten. Denna bedömning görs med förbehåll för eventuella juridisktekniska komplikationer som kan vara förknippade med en tillämpning av budgetlagen på denna sektor. Detta kan föranleda regeringen att göra en ny bedömning. Regeringen bereder nu frågan om hur budgetlagen och principen om bruttoredovisning skall tillämpas på de delar av socialförsäkringssektorn som ligger vid sidan av statsbudgeten. Regeringen avser att återkomma och redovisa sina bedömningar och förslag i dessa frågor i den aviserade propositionen om socialförsäkringsadministrationen.

UTGIFTSUTVECKLINGEN

MILJONER KRONOR (LÖPANDE PRISER)					
1995/96	1996	1997	1998	1999	2000
188 549	126 799	129 451	132 744	137 928	144 351

3.2 Allmän tilläggs pension, ATP

1995/96	Utgift	175 911 000 ¹
Därav 1996		118 586 000
1997	Utgifts- prognos	122 252 000
1998	Beräknat	126 093 000
1999	Beräknat	131 579 000
2000	Beräknat	137 928 000

1. Beloppen (inkl. förvaltning) anges i tusental kr

Allmän tilläggs pension utges i form av ålderspension, förtidspension, efterlevandepension till vuxna samt barnpension. Utgifterna för ATP styrs av antalet pensionärer, utvecklingen av intjänade ATP-poäng för nytillkommande pensionärer, utflödet av äldre pensionärer med mycket låg ATP samt det f.n. i viss mån avindexerade basbeloppet.

ATP finansieras genom en tilläggs pensionsavgift som för närvarande är 13 % för både arbetsgivare och egenföretagare, en allmän ålderspensionsavgift på 1 % på pensionsgrundande inkomster (inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete) samt via avkastning från allmänna pensionsfonden (AP-fonden). I enlighet med de av riksdagen beslutade riktlinjerna för ålderspensionsreformen skall pensionsavgifter inte tas ut på inkomstdelar som överstiger förmånstaket. Mot denna bakgrund gäller fr.o.m. 1 januari 1995 att 7 % av intäkterna från ATP-avgiften förs till statsbudgeten. Vidare förs fr.o.m. denna tidpunkt en viss andel (för närvarande 11 %) av intäkterna från ATP-avgiften över till en särskild förvaltning hos Riksgäldskontoret för att pensionsrätter inom det kommande premiereservsystemet inom det reformerade ålderspensionssystemet skall kunna tillgodoräknas fr.o.m. inkomståret 1995 för försäkrade födda år 1938 eller senare.

Som nämns senare under rubriken Förslag till vissa regeländringar föreslår regeringen ändringar i av-

giftsuttaget till ATP-försäkringen och premiereserven.

AP-fondens förvaltning är uppdelad på sex fondstyrelser. Medel ur de tre första fonderna placeras främst i obligationer. Medel ur den fjärde, femte och sjätte fonden placeras huvudsakligen i aktier.

Utgifterna har överstigit avgiftsintäkterna sedan år 1991. Avkastningen på fondkapitalet har finansierat en allt större andel av pensionerna.

AP-fondens känslighet för olika enskilda förutsättningar i lönesummetillväxten och ränteutvecklingen på så kort sikt som fyra år från året 1997 till året 2000 illustreras i nedanstående tabell. När fonden gott och väl överstiger 600 miljarder kronor har den uppnått en sådan storlek att en eller två procent årsvis högre ränteavkastning i ränteantagandet fr.o.m. år 1997 till år 2000 ger en större fond än om lönesummeökningen ökar med samma procentsats.

I de alternativa känslighetsantagandena beräknas fonden omsätta sina tillgångar med ca en fjärdedel per år. I räntealternativet betyder det att hela fonden nått en högre avkastning först om 4 år. Eftersom pensionsutgifterna rätteligen inte bör hållas helt konstanta i lönesummeökningalternativet, pga. att ATP-poängen kan bli något högre, kan fondstorleken i tabellen i verkligheten bli en aning lägre.

KÄNSLIGHETSANALYS AV AP-FONDEN

MILJONER KRONOR

ÅRTAL	FOND CIRKA
2000+1 % ytterligare lönesummeökn./år	666 356
2000+2 % ytterligare lönesummeökn./år	676 938
2000+1 % högre årsränteantagande per år	672 683
2000+2 % högre årsränteantagande per år	689 693

AP-FONDENS UTGIFTER ÅREN 1990-1996 SAMT AVGIFTSUNDERSKOTT OCH FONDSTORLEK

(MILJONER KRONOR)

ÅR	UTGIFTER	AVG.UNDERSKOTT AVG.ÖVERSKOTT	FONDSTORLEK FR.O.M. ÅR 1993 INKL. VÄRDEFÖR- ÄNDRINGAR
1990	77 988	+1 521	431 772
1991	88 563	-4 716	480 734
1992	97 048	-12 586	498 775
1993	102 217	-20 424	531 276
1994	109 030	-25 687	541 405
1995	113 933	-32 510	572 769
1996	118 586	-32 967	597 392
Prognosvärden följande år			
1997	122 252	-30 249	619 643
1998	126 093	-29 589	639 226
1999	131 579	-30 468	652 952
2000	137 928	-32 065	663 748

Den största utgiften utgjordes året 1996 av ATP till ålderspensionerna (82 950 miljoner kr) och den näst största utgiften av ATP till förtidspensionerna (23 190 miljoner kronor).

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag beträffande de i vårpropositionen aviserade förändringarna i reglerna för beräkning av antagande-poäng i samband med beslut om förtidspension. Detta har beaktas vid beräkningen

Regeringen beräknar således att den allmänna tilläggspensionens utgifter 1998 kommer att uppgå till 126 093 000 000 kronor.

Förslag till vissa regeländringar

Höjd nedre åldersgräns för uttag av ålderspension

Inom utgiftsområde 11 *Ekonomisk trygghet vid ålderdom* har föreslagits att den nedre åldersgränsen för uttag av ålderspension, för personer födda 1938 eller senare, skall höjas från 60 år till 61 år med verkan fr.o.m. 1 januari 1998 (Se utgiftsområde 11 avsnitt 5.1). Denna ändring föreslås också gälla för den allmänna tilläggspensionen, ATP. Förändringen medför en ändring av 12 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Ändrat avgiftsuttag till ATP-försäkringen och till Riksgäldskontorets förvaltning av medel för premiereserven

Under avsnitt 8.3 föreslår regeringen att den allmänna egenavgiften i form av sjukförsäkringsavgift omvandlas till allmän pensionsavgift på 6,95 % av avgiftsunderlaget. Dessutom föreslår regeringen att tilläggspensionsavgiften sänks från 13 % till 6,40 % av avgiftsunderlaget. Av influtna tilläggspensionsavgifter skall 22,4 % placeras på konto hos Riksgäldskontoret. Förändringarna föreslås gälla fr.o.m. år 1998 och beräknas inte påverka AP-fondens avgiftsintäkter detta år.

3.3 Delpensionsförsäkringen

1995/96	Utgift	2 805 000 ¹
Därav 1996		
		1 710 000
1997	Utgifts- prognos	1 096 000
1998	Beräknat	599 000
1999	Beräknat	269 000
2000	Beräknat	137 000

1. Beloppen (inkl. förvaltning) anges i tusental kr

Förvärvsarbete som minskar sin arbetsinsats kan under vissa förutsättningar erhålla delpension. Delpensionen utgör då en viss andel av det inkomstbort-

fall som följer av arbetstidsminskningen. För att delpension skall kunna utges krävs bl.a. att den försäkrade har haft pensionsgrundande inkomst under sammanlagt minst tio år fr.o.m. 45 års ålder och att denne under de senaste tolv månaderna före arbetstidsminskningen förvärvat arbetat under minst fyra månader.

Enligt tidigare regler, som gällde t.o.m. den 30 juni 1994, kunde delpension betalas ut med 65 % av inkomstbortfallet från den månad den försäkrade fyller 60 år. Enligt de nya regler som gäller från den 1 juli 1994 utges delpension för högst tio timmars minskning av arbetstiden per vecka. Rätt till delpension föreligger numera först från den månad den försäkrade fyller 61 år. Samtidigt sänktes kompensationsgraden till 55 % av pensionsunderlaget. Enligt övergångsreglerna skall äldre bestämmelser tillämpas om ansökan gjorts före ikraftträdandet och delpension även beviljas för tid med början före den 1 januari 1995. I december 1991 uppbar 36 900 personer delpension. Ett år senare uppbar 48 000 personer delpension. I december 1994 uppgick antalet till 50 600 medan det i december 1995 fanns 38 100 delpensionärer. Tillströmningen av nya delpensionärer har varit mycket svag, efter det att de nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 1994. Åren 1995 och 1996 nybeviljades knappt 1 000 delpensioner per år och tillströmningen bedöms fortsätta vara i samma storleksordning de kommande åren.

Regeringen beräknar således att delpensionsförsäkringens utgifter 1998 kommer att uppgå till 599 000 000 kronor.

DELPENSIONSUTGIFTER ÅREN 1990-1996 SAMT DELPENSIONS FONDENS STORLEK

(MILJONER KRONOR)

ÅRTAL	UTGIFT	FONDSTORLEK
1990	1 654	9 224
1991	1 759	11 992
1992	2 233	13 814
1993	2 514	5 855 ¹
1994	2 564	4 916
1995	2 370	4 961
1996	1 710	5 321
1997 Prognos	1 096	6 148
1998 Prognos	599	7 569
1999 Prognos	269	9 517

1. 8 300 miljoner kronor överfördes till arbetsskadefonden

3.4 Arbetsskadeförsäkringen

1995/96	Utgift	9 833 000 ¹
Därav 1996		6 503 000
1997	Utgifts- prognos	6 103 000
1998	Beräknat	6 052 000
1999	Beräknat	6 080 000
2000	Beräknat	6 286 000

1. Beloppen (inkl. förvaltning) anges i tusental kr

Arbetsskadeförsäkringen omfattar anställda, uppdragstagare och egenföretagare och ger ersättning för inkomstbortfall till den som drabbas av skada i sitt arbete. Från arbetsskadeförsäkringen utbetalas egenlivräntor, efterlevandelivräntor, begravningshjälp, sjukpenning i vissa fall, samt ersättning i samband med sjukhusvård utom riket, tandvård och ersättning för särskilda hjälpmedel.

Utgiftsutvecklingen för arbetsskadeförsäkringen är beroende av flera olika faktorer. De viktigaste är regeltillämpning och praxisutveckling, medellivränta samt basbeloppsutvecklingen.

Antalet arbetsskadeärenden ökade under i stort sett hela 1980-talet. Antalet ärenden som skulle prövas hos försäkringskassorna ökade från knappt 65 000 år 1985 till 118 600 år 1989 då antalet var som högst. Antalet personer med arbetsskadelivränta ökade också mycket kraftigt under slutet av 1980-talet. År 1987 var antalet livräntetagare 18 500 och år 1994 hade antalet ökat till 101 100. En ökande ärendemängd och praxisutvecklingen ledde till att arbetsskadeförsäkringens utgifter steg mycket kraftigt.

Arbetsskadeförsäkringens inkomster och utgifter regleras via en särskild fond, arbetsskadefonden. Fonden uppvisar ett underskott sedan år 1987. Socialavgiften till arbetsskadeförsäkringen höjdes den 1 juli 1992 från 0,9 % till 1,2 % och den 1 januari 1993 till 1,38 % (socialavgiften för egenföretagare föreslås sänkas från 1,40 % till 1,38 % fr.o.m. den 1 januari 1998). Dessutom tillfördes arbetsskadefonden 8 300 miljoner kronor från delpensionsfonden under första halvåret 1993. De löpande underskotten har finansierats med lån i Riksgäldskontoret.

De senaste årens regelförändringar har kraftigt reducerat arbetsskadeförsäkringens utgifter och kostnadsutvecklingen är nu under kontroll. Sedan budgetåret 1994/95 är utgifterna från fonden lägre än inkomsterna. Underskottet i fonden minskar för varje år med oförändrad avgift. I december 1996 var det ackumulerade underskottet i fonden drygt 15 900 miljoner kronor.

Antalet ärenden inkomna för prövning har sjunkit. År 1995 hade antalet sjunkit till 19 200 och ytterligare under 1996 till 15 700. Antalet livräntetagare var i december 1996 alltså 101 100. Medelbeloppet för livräntorna har sjunkit något mätt i antal basbelopp år 1996 jämfört med budgetåret 1994/95 vilket innebär att även totalkostnaderna sjönk något mätt i fast penningvärde. Kostnadsutvecklingen är i stort sett den väntade, kostnaderna har dock blivit något lägre än enligt tidigare beräkningar i budgetpropositionen för år 1997.

Utgiftsutvecklingen från år 1989 illustreras i följande tabell.

ARBETSSKADEFÖRSÄKRINGENS UTGIFTER ÅREN 1989 – 1997, (INKL. ERSÄTTNING ENLIGT ÄLDRE LAGSTIFTNING)

MILJONER KRONOR

ÅR	SJUKPENNING	LIVRÄNTA	ERSÄTTNING ENL. ÄLDRE LAG	Summa
1989	5 393	1 820	1 103	8 316
1990	6 149	2 540	1 150	9 839
1991	6 744	3 312	1 239	11 295
1992	6 569	3 812	1 233	11 614
1993	5 194	4 477	1 196	10 867
1994	1 636	4 739	1 172	7 547
1995	593	4 724	1 157	6 474
1996	196	4 805	1 124	6 125
1997 ¹	95	4 708	1 074	5 877

1. Prognos

Beträffande arbetsskadeförsäkringens förvaltningskostnader gjordes tidigare ett schablonmässigt avdrag på 5 procent av socialavgiften. Avdraget tillfördes försäkringskassornas förvaltningsanslag. Den 1 juli 1994 ersattes schablonavdraget med en beräkning av verkliga förvaltningskostnader, som belastar arbetsskadefonden. Riksförsäkringsverket (RFV) hade enligt regleringsbrevet för budgetåret 1997 i uppdrag att se över den nuvarande beräkningsmodellen beträffande ersättning för administration av försäkringen för arbetsskador. RFV överlämnade utredningsresultatet till Socialdepartementet den 30 april 1997. Försäkringens utgifter har justerats ned med anledning av att ersättning för administration betalats ut med för högt belopp under tidigare år. En närmare redogörelse lämnas under utgiftsområde 10, verksamhetsområde B. Socialförsäkringsadministrationen.

Sjuk- och arbetsskadekommittén (S 1995:54) föreslog i sitt slutbetänkande som överlämnades till regeringen i juni 1996 att en arbetsskadesjukpenning som tillsammans med sjukpenningen skulle motsvara 98 % av den förmånsgrundande inkomsten skulle införas vid skada till följd av olycksfall. En samordningstid med sjukförsäkringen om 90 dagar föreslogs. Regeringen har inte varit beredd att följa Sjuk-

och arbetsskadekommitténs förslag om höjda ersättningsnivåer för arbetsolycksfall. Detta beror bl.a. på att majoriteten av de remissinstanser som yttrade sig över kommitténs förslag avstyrkte med den huvudsakliga motiveringen att arbetsolycksfall och arbetsjukdomar bör behandlas lika samt att förslaget inte var könsneutralt. I regeringens proposition Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration, m.m. (prop. 1996/97:63) som överlämnades till riksdagen i april 1997 aviserade regeringen en ny utredning av arbetsskadeförsäkringen. Regeringen har därför tillkallat en särskild utredare. Utredaren skall redovisa resultatet senast den 30 januari 1998.

I prognoserna angående försäkringens utgifter har beaktats en dom från Regeringsrätten angående ersättning vid rehabilitering efter arbetsskada. Det är dock svårt att förutse vilka konsekvenser domen kommer att få för försäkringens utgifter på längre sikt. Den särskilda utredaren som tillkallats har bl.a. i uppdrag att med anledning av de frågor som aktualiseras i och till följd av domen, bl.a. i skrivelse från RFV, analysera olika lösningar och redovisa eventuella kostnadskonsekvenser.

Regeringen beräknar att arbetsskadeförsäkringens utgifter 1998 kommer att uppgå till 6 052 000 000 kronor.

Förslag till vissa regeländringar

Reducering av det särskilda grundavdraget för förtidspensionär som uppbär arbetsskadelivränta

Regeringens förslag

Arbetskadelivränta som är samordnad med förtidspension skall fr.o.m. taxeringsåret 1999 reducera det särskilda grundavdraget för pensionärer.

Förslaget från Utredningen för översyn av inkomstbegreppet inom bidrags- och socialförsäkringssystemen (SOU 1997:85): Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Huvuddelen av remissinstanserna lämnar inga synpunkter på utredningens förslag. Fem remissinstanser tillstyrker förslaget, däribland Göta hovrätt och Kammarrätten i Stockholm. Riksskatteverket tillstyrker inte förslaget och anser att en förändring i reglerna av det särskilda grundavdraget bör föregås av en total översyn av bestämmelserna.

Skälen för regeringens förslag: Inom bidrags- och socialförsäkringssystemen finns flera förmånsslag som använder sig av inkomstbegrepp, som har många likheter men där reglerna i enskilda delar många gånger avviker från varandra. IBIS-utredningen (dir. 1996:52) har bl.a. haft till uppgift att se över reglerna i syfte att se om systemen kan gö-

ras mer lika varandra. IBIS-utredningen har överlämnat betänkandet *Förmån efter inkomst* (SOU 1997:85). Utredningen har bl.a. konstaterat att reglerna för det särskilda grundavdraget i vissa fall särbehandlar inkomster som kan leda till överkompensation. Förslaget om ändring av reglerna för det särskilda grundavdraget lämnas i denna proposition. Remissvaren finns tillgängliga på Socialdepartementet (S97/4928/F).

Den som under beskattningsåret uppburit folkpension med minst 6 000 kronor kan vid taxeringen ha rätt till ett särskilt grundavdrag (SGA). Storleken på SGA motsvarar maximalt summan av folkpension och ett pensionstillskott för en ålderspensionär. För en ogift pensionär innebär detta 53 895 kronor år 1997. En ålderspensionär utan andra inkomster än folkpension och pensionstillskott behöver därmed inte betala någon skatt. Systemet med särskilt grundavdrag är i praktiken således en del av det allmänna pensionssystemet.

För den som har pensionsinkomster utöver SGA-beloppet reduceras SGA successivt till dess det når nivån för det vanliga grundavdraget. SGA reduceras mot pensionsinkomst men inte mot arbetsinkomst, livränta, pensionsförsäkring eller ränteinkomst.

För en person som enbart uppbär folkpension och pensionstillskott i form av förtidspension blir en del av förtidspensionen skattepliktig eftersom förtidspensionen, på grund av ett högre pensionstillskott, överstiger SGA.

En förtidspensionär får med anledning av det särskilda grundavdraget i kombination med bostadstillägg många gånger en relativt god ekonomisk situation jämfört med om denne hade varit förvävsarbetande. En person med enbart arbetsskadelivränta har en livränta som motsvarar den tidigare arbetsinkomsten men har å andra sidan inte rätt till SGA.

Den som har både arbetsskadelivränta och förtidspension får livränta som täcker upp inkomstbortfallet, och kan samtidigt med anledning av förtidspensionen ha rätt till SGA. I de fall rätt till SGA föreligger får denne tack vare livräntan en bruttoinkomst som motsvarar den tidigare förvävsinkomsten men på grund av SGA en nettoinkomst som är högre än med förvävsarbete. Denne överkompenseras därför jämfört med om han eller hon fortfarande skulle ha varit i förvävsarbete.

I det sistnämnda fallet samordnas livräntan med förtidspensionen, dvs. förtidspensionen utbetalas i sin helhet medan livräntan endast betalas ut till den del den överstiger förtidspensionen. Den sammanlagda summan av förtidspension och livränta blir därmed densamma som om enbart livränta hade betalats ut. Skillnaden är att han eller hon som pensionär kan tillgodoräkna sig ett särskilt grundavdrag som inte reduceras av livräntan.

Det är enligt regeringens mening orimligt med försäkrings- och skattesystem som medför att ersättningen netto kan bli högre än vad som skulle ha varit fallet vid förvävsarbete. Detta motverkar strävanden mot arbetslinjen och skapar felaktiga incitament. Regeringen föreslår därför att egen arbetsskadelivränta som utges vid bestående nedsättning av arbetsförmågan enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring m.m., skall reducera det särskilda grundavdraget.

Förslaget, som bör genomföras den 1 januari 1998 och tillämpas vid taxeringen år 1999, beräknas ge ökade skatteintäkter med 115 miljoner kr per år.